

АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ КОНТРОЛІНГУ

А. В. Гутченко

В умовах конкурентної боротьби ефективне управління підприємством неможливо без своєчасної та достовірної інформації. Кожного разу керівництво для забезпечення прийняття адекватних рішень перевіряє та контролює багато звітів і процесів. Але інформаційні потоки з кожним днем збільшуються і потребують автоматизованої системи. Саме контролінг дасть повну та своєчасну відповідь – чи відповідають досягнуті показники підприємства запланованим.

Зазначена проблема відображена в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених: І. Давидовича, Х. Кюппера, О. Оліфірова, Стефаненко, О. Терещенко, С. Фалько, Д. Хана, П. Хорвата та ін.

Але питання шляхів автоматизації контролінгу залишаються не повністю розкритими, оскільки з кожним днем з'являються все нові й нові інформаційні системи.

Метою статті є аналіз інформаційних систем контролінгу підприємства на основі сучасних програмних продуктів для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Зазначимо, що наразі ведення бізнесу здійснюється в умовах нестійкого підприємницького середовища, яке характеризується такими процесами, як: глобалізація, конкуренція, поява на ринку нових товарів і послуг, збільшення обсягів інформації. У той же час відбувається перехід на новий тип економіки – інноваційний, заснований насамперед на сучасних програмних продуктах, на позитивному сприйнятті нових ідей, на готовності до їх реалізації у різних сферах.

Сучасний стан у галузі управління знаннями характеризується, з одного боку, орієнтацією на стратегію бізнесу та підвищення його вартості, з іншого боку, відсутністю механізму адаптації до стратегії бізнесу. Перспективною

системою підтримки менеджменту для довгострокового існування і розвитку бізнесу у все більшій мірі є контролінг. У зв'язку з цим, формування системи, що забезпечує відповідність результатів функціонування систем управління знаннями стратегії бізнесу, на основі контролінгу представляється актуальним.

Контролінг являє собою систему управління діяльністю підприємства, що координує підсистеми планування, контролю та інформаційного забезпечення.

Поняття «контролінг» походить від англійського дієслова «to control». На практиці це дієслово має декілька значень, зокрема в економічному аспекті означає «управління» та «спостереження, моніторинг» [4].

Визначення поняття «контролінг» можна сформулювати таким чином – це система управління діяльністю підприємства за допомогою планування, контролю, інформаційного забезпечення та регулювання витрат, з врахуванням мети функціонування підприємства – досягнення ним високого економічного результату та конкурентоспроможності.

Особливу роль серед компонентів інформаційної технології контролінгу відіграє інформаційна система як сукупність певних способів, принципів, методів і технологій акумуляції, обробки, зберігання та передачі інформації, оскільки саме програмні продукти забезпечують організовану роботу апаратного забезпечення та створюють умови для застосування, розвитку інтелектуального потенціалу компанії.

Наразі на вітчизняному ринку існує значна кількість інформаційних систем, розробники яких рекламують їх широкі можливості. Для забезпечення максимальної ефективності контролінгової діяльності на підприємстві доцільно обирати саме ті інформаційні системи,

що найповніше задовольняють інформаційні потреби менеджерів і контролерів.

В Україні контролінг тільки почав розвиватися та його рівень автоматизації також знаходиться на початковій стадії. Так, більшість українських компаній взагалі не мають служби контролінгу, а мають тільки окремі його функції. Багатьом така служба взагалі не потрібна. Якщо компанія невелика, то власник сам займається операційною діяльністю, виконує всі функції контролінгу. На ринку України модуль «Контролінг» надають такі компанії: SAP AG (Київ), ТОВ «1С» (Київ), ТОВ «Корпорація «Галактика» (Київ), Oracle Corporation (Київ).

З метою автоматизації та інформаційної підтримки контролінгу на підприємстві до складу інформаційної системи має бути включений спеціальний модуль «Контролінг», який дозволить забезпечувати комп'ютерну підтримку контролінгу та надавати актуальну й достовірну інформацію про всі бізнес-процеси підприємства.

Результати визначення основних функціональних можливостей і завдань модуля контролінгу в інформаційних системах наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Функціональні можливості та завдання модуля контролінгу в інформаційних системах

Підприємство	Функціональні можливості та завдання
SAP AG http://www.sap.com/cis/index.epx	<ul style="list-style-type: none"> - Планування та облік витрат за окремими структурними одиницями підприємства, місцями виникнення витрат, у будь-якій сфері та на підприємстві загалом у режимі реального часу з використанням різних методів обліку та планування витрат, при цьому вирішується завдання мінімізації витрат. Непрямі витрати (електрична і теплова енергія) автоматично розподіляється за місцями виникнення витрат; - модуль дозволяє дати оцінку дохідності окремих видів діяльності; - дозволяє формувати планову і фактичну собівартість окремих видів продукції; - дозволяє формувати бізнес-план підприємства та іншу необхідну звітність в інтерактивному режимі в будь-який час, в тому числі звіт про прибутки та збитки за будь-який період часу
ТОВ «1С» http://www.1c.ua/	<ul style="list-style-type: none"> - Визначення контрольованих величин; - порівняння планових і фактичних величин для вимірювання і оцінки ступеня досягнення мети; - визначення допустимих меж відхилень величин; - аналіз відхилень, інтерпретація причин відхилень плану від факту та вироблення пропозицій для зменшення відхилень

Для ефективного функціонування комунікаційного процесу підприємства необхідна побудова всеосяжної системи контролінгу його інформаційного забезпечення. Продукт компанії «1С» має пріоритет, оскільки володіє оптимальними функціональними можливостями, доступною ціною та більшою адаптованістю до українських компаній.

Оскільки контролінг спрямований на витрати та результати, кожна програма надає їх класифікацію. Для прикладу порівняємо більш дорогий комплексний програмний продукт SAP Controlling (CO) та 1С: Підприємство (рис. 1).

Компанія «1С» працює у таких галузях: торгівля, виробництво, будівництво, логістика, фінансовий сектор, професійні послуги та інші. Прикладами реалізації в Україні є: ТОВ «Арт-Дизайн», ТОВ «Альянс Ойл Україна», ВАТ «Херсонський суднобудівельний завод», ТОВ «Нікомед Україна».

Компанія SAP AG надає перевагу галузям: промисловість, торгівля, енергетика. Клієнтами компанії були: ПАТ «УкрСиббанк», ПАТ «Укртатнафта», Металургійний комбінат «Азовсталь».

Приклад упровадження модуля «Контролінг» (CO) в компанії ЗАТ «Холдингова компанія «Бліц-Інформ» зображено у табл. 2 [10]:

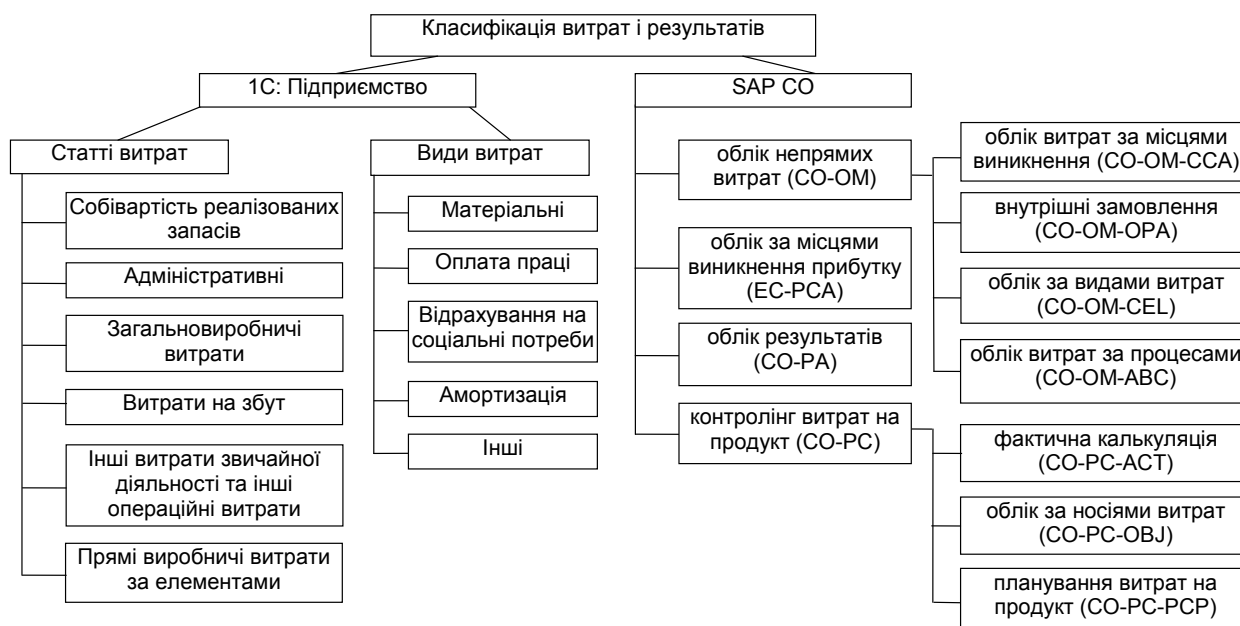

Рис. 1. Класифікація витрат і результатів в інформаційних системах SAP та 1С

Таблиця 2

Приклад упровадження контролінгу в ЗАТ «Холдингова компанія «Бліц-Інформ» (дані умовні)

Дирекція з виробництва Амортизація
Період 01.09 2012 р. 26.01.2013 14:43:16 грн

Місце виникнення витрат	План	Факт	АбсВідхил.	ДоляВідхил.
2220 Цех офсетного друку, Бліц-Пак	587118	590066	2948	17,3
2221 Цех висікання, Бліц-Пак	487074	493564	6490	38,1
2222 Цех склеювання, Бліц-Пак	20000	24670	4670	27,4
2223 Цех сортування, Бліц-Пак	3430	3312	-118	-0,7
2224 Служба головного технолога, Бліц-Пак	4000	4076	76	0,4
2225 Колористична, Бліц-Пак	600	540	-60	-0,4
2226 Господарський відділ, Бліц-Пак	290	1247	957	5,6
2205 Відділ сировинних ресурсів, Бліц-Пак	22600	24650	2050	12,1
2736 Склад пакування, Бліц-Пак	20	22	2	0,0
Усього	1125132	1142147	17015	100,0

З табл. 2 видно, яка зображує витрати за статтею «Амортизація» за 3 квартали, що цех сортування та колористична змогли заощадити: фактичні витрати від запланованих зменшились на 118 грн і 60 грн відповідно. Слід звернути увагу і на збільшення обсягу витрат у цеху висікання на 6490 грн порівняно із запланованими показниками. Завдяки інформаційній підсистемі «Контролінг» можна аналогічним чином порівнювати планові та фактичні показники витрат за такими статтями: зарплата та соціальні відрахування, амортизація, витрати на відрядження, послуги

зв'язку, орендна плата, паливо, представницькі витрати, витрати на малоцінні та швидкозношувані предмети, витрати на запчастини. При цьому керівники підприємства та підрозділів зможуть визначити відповідальних за зміну структури витрат порівняно із цільовою, а також виявити причину відхилень, що є основою для прийняття рішень про коригувальні дії.

Отже, дослідження інформаційних систем контролінгу є дуже актуальним для підприємств України, оскільки інформаційні потоки з кожним днем збільшуються і потребують

автоматизації. Саме програмні продукти підсистеми «Контролінг» надають можливість отримувати повну та своєчасну інформацію про досягнуті показники роботи підприємства та порівнювати їх із запланованими. У зв'язку з цим у статті досліджено понятійно-категорійний апарат контролінгу. Проведено аналіз програмних продуктів, що включають в себе модуль «Контролінг», визначено функціональні можливості цього модуля, досліджена класифікація витрат в інформаційних системах SAP та 1С, наведено приклад контролінгу витрат за місцями їх виникнення на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Оліфіров О. В. Контролінг інформаційної системи підприємства: монографія / Оліфіров О. В. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. – 325 с.
2. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посіб.] / О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
3. Шляго Н. Н. Контролінг в період переходу к обществу знаний / Н. Н. Шляго // Научно-технические ведомости СПб ГПУ. – 2011. – № 6 (137). – С. 119–124.
4. Сорока М. В. Логістика в системі інвестиційного контролінгу машинобудівного підприємства / М. В. Сорока // Вісник НУ «Львівська політехніка» «Логістика». – 2009. – № 649. – С. 296–306.
5. Экономисты новой формации // Ваш партнер-консультант. – 2008. – № 16 (9230). – Режим доступу: <http://www.eg-online.ru/article/54151>. – Назва з екрана.
6. Клімович Т. А. Аналіз інформаційного забезпечення контролінгу на підприємствах / Т. А. Клімович, О. М. Ситняк // Нові технології. – 2011. – № 1 (31). – С. 82.
7. Фалько С. Г. Контролінг для керівників і спеціалістів / Фалько С. Г. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 272 с.
8. SAP AG: веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.sap.com/cis/index.epx>. – Назва з екрана.
9. ТОВ «1С»: веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.1c.ua>. – Назва з титул. екрана.
10. ЗАТ «Холдингова компанія «Бліц-Інформ»: веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.blitz.kiev.ua/nash-sap/module-kontrolling-so>. – Назва з титул. екрана.

УДК 005.336.4:621

ОРГАНІЗУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. А. Ліпич

Інформатизація та інноваціалізація розвитку сприяє зростанню ролі нематеріальних активів як результату інтелектуальної діяльності підприємств. Володіння об'єктами прав на інтелектуальну власність максимізує прибуток підприємства в довгостроковій перспективі, надає конкурентні переваги та лідерські позиції на ринку. Для ефективного формування та прогресивного розвитку інтелектуального капіталу, виражених у грошовій формі інтелектуальних активів, необхідною умовою є їх якісне організування на підприємстві, що ви-

ражається в розподілі повноважень між фахівцями, задіяними у інтелектуальній діяльності та менеджерами з управління інтелектуальним капіталом підприємств, оптимальній організаційній структурі підприємства та інфраструктурі машинобудування.

Проблематиці формування та розвитку інтелектуального капіталу присвячені праці таких учених А. Брукінг [2], У Буковича [1], Т. Стюарта [12], В. Гесця [4], Л. Прусака [11], А. Чухно [13] та інших. Функція організування інтелектуального капіталу висвітлена